

KRST U PAVLOVIM SPISIMA

(I. DIO)

Dr. Marijan MANDAC

Već smo detaljnije obradili jedan Pavlov krsni tekst. Riječ je o Rim 6, 1—14¹. Ovdje istražujemo ostale Apostolove krsne ulomke. Pri tom valja napomenuti da nije lako ustanoviti na kojim mjestima poslanica Pavao govori o krstu ili ima krst u pozadini svoje misli. Mi ćemo se baviti onim tekstovima za koje egzegeti i teolozi općenito drže da su krsni tekstovi. Ali smo svijesni da to nipošto nisu jedini Pavlovi krsni odlomci². Idući od poslanice do poslanice, čime se nažalost izlažemo stanovitu i gotovo neizbježnu ponavljanju, držimo se uobičajena kronološkog reda. Pavlovim tekstovima smatramo poslanice što nose njegovo ime. Time se, dakako, ne opredijeljujemo u pitanju Pavlova autorstva onih poslanica čije je autorstvo još uvijek predmet znanstvena istraživanja.

Mi ćemo susljedno raščlaniti ova mjesta: Gal 3, 26—27; 1 Kor 1, 6, 9—11; 12, 13; 2 Kor 1, 21—22; Kol 2, 11—13, Ef 1, 13—14; 2, 5—6; 4, 30; 5, 25—26; 1 Tim 6, 12; 2 Tim 2, 11—12 i Tit 3, 5.

¹ M. MANDAC, Tumačenje Rim 6,1—14 s posebnim osvrtom na krsni nauk, u Bogoslovska Smotra, 43 (1973), 225—238; 44 (1974), 485—506, = Krsni.

² Tako na pr. W. HARNISCH (Eschatologische Existenz. Ein exegetischer Beitrag zum Sachanliegen von 1. Thessalonicher 4,13—5,11, Göttingen, 1973, 131—142) misli da je 1 Sol 5,6—8 krsna pareneza. B. NOAK (Das Zitat in Ephes. 5,14, u Studia theologica, 5 (1951), 52—64) drži da je Ef 5,14 krsni himan. F. ZEILINGER (Der Erstgeborene der Schöpfung. Untersuchungen zur Formalstruktur und Theologie des Kolosserbriefes, Herder, 1974, = Erstgeborene, 137—177) u Kol nalazi mnogo krsnih ulomaka. Isto vrijedi za Gal. Usp. A. GRAIL, Le baptême dans l'Épître aux Galates (III, 26 — IV, 7), = Baptême, u Revue Biblique, 58 (1951), 503—520. Po R. KEST [1 Kor 8,6 — ein vorpaulinisches Taufbekenntnis?, u Zeitschrift für die Neuenstamentliche Wissenschaft und die Kunde der Älteren Kirche, 66 (1975), 130—139] u 1 Kor 8,6 imamo ispovijed vjere prilikom krsta. Iz ovog rada izostavimo tumačenje 1 Kor 10,2 jer se tekst ne odnosi na kršćanski krst, mada formula eis tôn Moysēn ebaptistesān (>biše za Mojsija krštenić) djelimice razjašnjuje slične formulacije u 1 Kor 1,12.15; Gal 3,27 i 1 Kor 12,13. — Ne obaziremo se niti na 1 Kor 15,29. Mjesto je nešto posve zasebno. Detaljnije ga analizira M. RISSI, Die Taufe für die Toten. Ein Beitrag zur paulinischen Theologie, Zürich, 1962, = Taufe.

*Pántes gàr hyoì theoû este dià tês písteos en
Khristô Iesoû. Hósoi gàr eis Khristòn ebaptís-
thête, Khristòn enedýsasthe.*

U trećem poglavlju poslanice Galaćanima Pavao razmišlja o čimbenicima koji su ravnali i još uvijek ravnaju poviješću spasenja. Po Pavlu ti su čimbenici: Zakon (— židovski religiozni sistem), Isus Krist, vjera i krst. Svakom od tih čimbenika Apostol dodjeljuje odgovarajuću ulogu.

Pavao je svjestan da je Galaćanima dobro pred očima ocrtao spasi- teljsko značenje Isusa Krista (r. 1). Ali Galaćani su pod utjecajem židovskih propovjednika koji naviještaju Zakon. Po tim propovjedni- cima Zakon je osnovni put spasenja: opsluživanje Zakona opravdava (r. 11); daje Duha (r. 2.5); Zakon je izvor života (r. 21). Sam Pavao zna da Zakon ulazi u povijest spasenja. Odgajao je za Krista (r. 24).

Ipak Zakon nije više put kojim Bog vodi vjernike. Davno prije nego je dat Zakon, objavljena je Božja namjera s obzirom na način kako se čovjek spasava. Spasenje se postiže vjerom. Vjera daje Duha, opravdava i pruža božanski život (rr. 2. 5. 6—9. 11. 14. 22. 24). Abra- hamov primjer pokazuje da je vjera osnov vjerskog života. Abraham je opravdan jer je vjerovao (r. 6). Na osnovi vjere dobio je obećanje Duha za svoga potomka, Krista (r. 16). Tko pripada Kristu, ulazi u Abrahamovu lozu i time postiže obećanja.

Galaćani su prihvatili Krista po vjeri i tako stekli obećanje koje je dano Abrahamu. Nemaju više nikakva dodira sa Zakonom. Zakon je za njih prestao jer je bio samo do Krista i jer su vjerom ostvarili Božju misao o opravdanju. Galaćani su sada u rodu Abraham a i na liniji Isusa Krista. Krist ih je oslobonio od prokletstva Zakona (r. 10). Vraćanjem Zakonu izgubili bi Duha i krenuli stazama tijela (r. 3). Time bi izgubili opravdanje i život.

Uz Zakon, Isusa Krista i vjeru, po Pavlu, u povijesti spasenja odlučnu ulogu igra i krst. Po krstu je vjernik uveden u djelo Isusa Krista. Time je izvučen ispod vlasti Zakona. Tako je i spašen jer je spasenje u tome da se vjernik nađe u Kristu. To Pavao veli, zaklju- čujući razmišljanja za cijelo treće poglavlje, u 3,26—27.

Redak 26.

U r. 26. postoji literarni problem o kome barem dijelom ovisi shvaćanje retka. Riječ je o tome što po sebi, i to gotovo podjednako dobro, možemo izričaj *en Khristô Iesoû* vezati uz »vjera« i »jest«. U prvom slučaju rečenica glasi: »Svi ste naime Božji sinovi po vjeri u Krista Isusa«. Vjerom, dakle, u Isusa Krista, postaje se Božjim sinom. Naglasak je, prema tome, na vjeri. U drugom slučaju imamo: »Svi ste [...] sinovi Božji u Kristu Isusu, po vjeri«. Kršćanin je Bož- jim sinom jer se nalazi u Kristu Isusu. Vjera se u ovom slučaju tek podrazumijeva. Vidimo da među tim dvjema mislima postoji i razlika.

Teško je reći koja bolje odgovara retku 26. Obje su podjednako Pavlove³. Mi ipak smatramo da *en Khristô Iesoû* valja vezati uz »jeste«. Na taj su način »Isus Krist« i »vjera« stavljeni paralelno. Veza među tim »veličinama« nešto je labavija. Tako »vjera« i »Isus Krist« dobivaju reljefnije značenje za povijest spasenja. Mislimo da to tumačenje bolje odgovara linijama poglavlja kako smo ih na početku saželi.

Ali nije posve jasno što Pavao na tom mjestu naziva »vjera« kojoj pripisuje tako veliko značenje. Smjera li Apostol na vjeru koju je imao Isus Krist i koju vjernici trebaju nasljedovati da bi bili »sinovi Božji«? Ili Pavao drži da je riječ o vjeri kojoj je sadržaj Isus Krist te se po toj vjeri postaje »sin Božji«? »Vjera« može također značiti čin vjernika kojim prihvaća propovijed o Isusu Kristu⁴. Navedene mogućnosti shvaćanja nije lako otkloniti. Vjerojatno su prisutne u »vjera«. Ipak držimo da »vjera« u r. 26, u skladu s kontekstom, i vjerojatno personificirana, označuje prije svega razdoblje povijesti spasenja u kojem je Bog izveo svoje djelo u Isusu Kristu. Nakon razdoblja Zakona dolazi razdoblje »vjere«. Galaćani nisu više u vremenu »Zakona«, već »vjere«. I to je presudno. Jer su u »vjeri«, nalaze se »u Kristu Isusu«. Na taj su način »Božji sinovi«. Naravno da razdoblje »vjere« koje je sadržaj Božji zahvat u povijest po Isusu Kristu valja prihvatiti vjerom da bi čovjek bio »Božjim sinom«.

Redak 27.

Redak 27. tumači⁵ i temelji tvrdnje iz r. 26. To bjelodano svjedoči riječca *gár* (»naime«, »jer«)⁶. Svi su Galaćani⁷ u »vjeri« i »Kristu Isusu«

³ Za konstrukciju r. 26. vidi J. BLIGH, *Galatians in Greek*, Detroit, 1966 = *Galatians*, 153–154; E. DINKLER, *Die Taufaussagen des Neuen Testaments. Neu untersucht im Hinblick auf Karl Barths Tauflehre*, u *Zu Karl Barth Lehre von der Taufe*, Gütersloh, 1972, 60–153 = *Taufaussagen*, 46; A. GRAIL, = *Baptême*, 506.

⁴ O značenjima za »vjera«, usp. H. J. VENETZ, »Christus anziehen«. *Eine Exegese zu Gal 3,26–27 als Beitrag zum paulinischen Taufverständnis*, u *Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Theologie*, 20 (1973), 3–36 = *Christus*, 7–10; A. VIARD, *Saint Paul. Epître aux Galates (Sources Bibliques)*, Paris, 1964 = *Galates*, 83; E. DINKLER, *Taufaussagen*, 85; G. DELLING, *Die Heilsbedeutung der Taufe im Neuen Testament*, u *Kerygma und Dogma*, 16 (1970), 259–281 = *Heilsbedeutung*, 264 bilj. 28; K. KERTELGE, »Rechtfertigung« bei Paulus. *Studien zur Struktur und zum Bedeutungsgehalt des paulinischen Rechtfertigungsbegriffes*, Münster, 1967 = *Rechtfertigung*, 237; P. BONNARD, *L'Épître de saint Paul aux Galates*, izd. 2 (*Commentaire du Nouveau Testament*, IX), Neuchâtel, 1972 = *Galates*, 77; G. DELLING, *Die Bezugnahme von neustamentlichem Eis auf Vorgegebenes, u Verborum Veritas*, Festschrift für G. Stählin zum 70. Geburtstag, Wuppertal, 1970, 211–223 = *Bezugnahme*, 221.

⁵ Raznolika tumačenja za *Gal 3,26–27* najnovije donosi H. J. VENETZ, *Christus*, 3–7.

⁶ O ulozi *gár* pobježe u L. VILLETTE, *Foi et sacrement. Du Nouveau Testament à saint Augustus* (Travaux de l'Institut Catholique de Paris, 5), Bloud et Gay, 1959, = *Foi*, 47; G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism in the New Testament*, London, 1963 = *Baptism*, 147; R. SCHNACKENBURG, *Das Heilgeschehen bei der Taufe nach dem Apostel Paulus* (Münch., Th. St. I, 1), München, 1950 = *Heilsgeschehen*, 21; F. MUSSNER, *Der Galaterbrief* (Herders theologischer Kommentar zum Neuen Testament, IX), Herder, 1974 = *Galater*, 262; H. SCHLIER, *Der Galaterbrief*, Göttingen, 1939 = *Galater*, 127–130; J. D. G. DUNN, *Baptism in the Holy Spirit* (Studies in Biblical Theology, S. Series, 15), London, 1970 = *Baptism*, 109; W. THÜSING, *Per Christum in Deum. Studien zum Verhältnis von Christozentrik und Theozentrik in den paulinischen Hauptbriefen*, Münster, 1969 = *Per Christum*, 116; G. DELLING, *Bezugnahme*, 221.

⁷ *Hósoi* se odnosi na *pántes* iz r. 26. Pavao ne razlikuje među Galaćanima krštene i nekrštene. Apostol piše samo krštenima. O *hósoi* usp. F. MUSSNER, *Galater*, 260 bilj. 74. 262; A. OEPKE, *Der Brief des Paulus an die Galater* (Theologischer Handkommentar zum Neuen Testament, 9), Berlin, 1960 = *Galater*, 89–90; H. SCHLIER, *Galater*, 127–130; J. ECKERT, *Die urchristliche Verkündigung im Streit zwischen Paulus und seinen Gegnern nach dem Galaterbrief* (Biblische Untersuchungen), Regensburg, 1971 = *Verkündigung*, 87 bilj. 3; H. J. VENETZ, *Christus*, 14; P. BONNARD, *Galates*, 78.

radi toga »jer biše kršteni *eis Khristón*« i jer »obukoše Krista«. Svaki djelić te Pavlove izreke zaslužuje zasebnu pozornost. »Biti kršten«⁸ zacijelo je tehnički termin kršćanske inicijacije. Po krštenju uspostavlja se osobni odnos između krštenika i Krista. Vjernik je u krstu doveden Kristu. To je cilj krštenja. Pavao to izražava prijedlogom gibanja ili odnosa *eis*⁹. Iako je već samim *eis* rečeno da je po »biti kršten« uspostavljen dodir između krštenika i Krista, ipak izričaj »biti kršten za Krista«, kao zasebna jedinica, ima vlastito značenje koje djelimiče tumači krsno otajstvo. Formula »biti kršten za«, helenističkog¹⁰ ili kasnožidovskog podrijetla¹¹, vjerojatno je skraćeni oblik od »biti kršten na ime«¹². S izrazom »na ime«¹³ izričao se u ono vrijeme prijenos vlasništva nekog dobra s jednog posjednika na drugog. U tom smislu, dakle, tko je »kršten na ime Krista«, od krsta pa naprijed pripada isključivo Isusu Kristu.

Apostol namjerice veli u *Gal 3,27* da vjernik po krstu stupa u odnos s *Khristós*. Nema sumnje da s *Khristós* Pavao misli na djelo Isusa Krista. Ima pred očima Isusovu smrt i uskrsnuće kao otkupiteljske čine¹⁴. Po krštenju je, prema tome, vjernik ušao u vezu s Isusovim pashalnim otajstvom¹⁵. Krstom »za« (*eis*) Krista, vjernik je »u« (*en*) Kristu¹⁶. Na taj je način »sin Božji«.

U zadnjem dijelu retka Pavao dosad rečeno izražava na slikovit način. Veli da vjernici na krštenju »obukoše Krista«. Posebnost ovog krsnog mjesta¹⁷ upravo i jest u tome što je krsno djelo izraženo slikom »obući Krista«. Galaćani su se zato krstili »za Krista« da bi

⁸ O »krstiti« vidi M. MANDAC, *Krsni*, 230—233.

⁹ Za *eis*, usp. M. MANDAC, *Krsni*, 231; G. DELLING, *Bezugnahme*, 221.

¹⁰ Helenističko podrijetlo predlaže na pr. A. OEPKE, *Eis*, u *ThW*, II, 430. O *eis Khristón*, pobježi u M. MANDAC, *Krsni*, 231—232.

¹¹ Za hebrejsko podrijetlo, usp. M. RISSI, *Taufe*, 72—73; J. YSEBAERT, *Greek Baptismal Terminology. Its Origins and early Developement*, Nijmegen, 1962 = *Greek*, 50. J. YSEBAERT (str. 49) smatra da je u *Gal 3,27* izostavljena riječ *ónoma* da bi se dobilo na izražajnosti.

¹² Autori misle da je »biti kršten za Krista« skraćena za »biti kršten na ime Isusa Krista«. U tom smislu vidi: G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 147; Isti, *Taufe*, u *Theologisches Begriffslexicon zum Neuen Testament*, izdao L. COENEN-E. BEYREUTHER-H. BIETENHARD, II, 2, Wuppertal, 1971. 1207; W. BIEDER, *Die Verheissung der Taufe im Neuen Testament*, Zürich, 1966, = *Verheissung*, 252; H. SCLIER, *Galater*, 127—120; J. YSEBAERT, *Greek*, 50; G. BARTH, *Zwei vernachlässigte Gesichtspunkte zum Verständnis der Taufe im Neuen Testament*, u *Zeitschrift für Theologie und Kirche*, 70 (1973), 137—161 = *Zwei*, 151.

¹³ Usp. M. MANDAC, *Krsni*, 232.

¹⁴ Usp. F. MUSSNER, *Galater*, 263; W. PFISTER, *Das Leben im Geist nach Paulus. Der Geist als Anfang und Vollendung des christlichen Lebens* (*Studia Friburgensia*, N. F, 34), Freiburg, 1963 = *Leben*, 20; G. DELLING, *Bezugnahme*, 221.

¹⁵ Nije moguće prihvatiti mišljenje što ga u vezi s »biti kršten« zastupa J. D. G. DUNN, *Baptism*, 111—115. On smatra da je »krstiti« samo slika, nastala pod utjecajem krsnog obreda, kojom se označuje obraćenje vjernika. Tako »krstiti« ne bi imao nikakve veze s krštenjem!

¹⁶ *Eis* iz r. 27. razjašnjuje *en* iz r. 26. Usp. G. DELLING, *Bezugnahme*, 221; F. ZEILINGER, *Erstgeborene*, 143 bilj. 3.

¹⁷ To niječu M. BARTH, *Die Taufe — ein Sakrament? Ein exegetischer Beitrag zum Gespräch über die kirchliche Taufe*, Zürich, 1951 = *Taufe*, 358—359.362; E. KLAAR, *Die Taufe nach paulinischem Verständnis* (*Theologische Existenz heute*, 93), München, 1961 = *Taufe*, 23—25.

se prilikom krštenja zaodjenuli Kristom¹⁸. To, drugim riječima, znači da su postali u Kristu »Božji sinovi«¹⁹.

Slika »oblačenja«, po sebi, izražava odvojenost i površni odnos između vjernika i Krista. Ali je sigurno da Pavao sliku ne upotrebljava u tom smislu. On s »obuču Krista« želi izraziti da krst vjernika dovodi u najuže zajedništvo s Isusom Kristom. To zajedništvo ostvaruje u kršteniku duboku preobrazbu. Vjernik je po »oblačenju Krista« prožet spasenjem što ga je donio Isus Krist²⁰. Drugim riječima, Pavlu nije na pameti da s »obuču« uspostavi samo etički odnos između krštenika i Krista. »Obuču« izražava mnogo više. Vjernik koji je »obukao Krista« ima udjela na njegovu bitku i životu. Tako je, misli Pavao, postao po Kristu »Božji sin«²¹. Za te datosti vjernik mora svjedočiti u svom životu. Vidimo da je u *Gal 3,27* moralni život kršćanina oslonjen na duboku promjenu što je po krštenju ušla u njegov život. Ali kršćanin je tu promjenu osobno htio. U tom smislu valja shvatiti Pavlov medijalni *enedýsasthe*: »Htjedoste se obući«²².

Nešto svjetla u razumijevanje mjesta unosi traženje motiva i poticaja koji navedoše Pavla da s »obuču Krista« izrazi krsno otajstvo. Nije lako uočiti što je Apostola ponukalo da se posluži upravo tom slikom. Biblijski pisci nisu nikad upotrebljavali »obuču« s osobom kao objektom. I izvan Biblije na takvu upotrebu glagola nailazimo svega dvaput²³. Što se tiče Pavlovih djela, u njima nema dovoljno elemenata da se odredi otkuda potječe izraz »obuču Krista«. Radi toga smo upućeni na hipoteze i kombinacije. Iznijet ćemo cijelu lepezu hipoteza. Već sad možemo reći da je teško kazati koja je najbliža izrazu iz *Gal 3,27*. Mislimo da je Pavao zapravo posegnuo za riječi koja je u njegovo vrijeme bila često upotrebljavana u religiozne svrhe i zato razumljiva.

U misterijskim religijama²⁴ bijaše običaj da upućivani stavi na se prigodom upućivanja odijelo ili krabulju božanstva u čijoj se religiji upućivao. Time se izražavalo uvjerenje članova dotične vjerske

¹⁸ Autori često ističu da se »obuču Krista« za kršćanina obistinjuje prigodom krštenja. Tako: F. ZORELL, *Lexicon Graecum Novi Testamenti*, izd. 2, Priz, 1931 = *Lexicon*, 438–439; L. VILLETTE, *Foi*, 47; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 21; F. MUSSNER, *Galater*, 263 bilj. 90; A. OEPKE, *Galater*, 89–90; H. SCHLIER, *Galater*, 127–130; W. NEIL, *The Letter of Paul to the Galatians (The Cambridge Bible Commentary)*, Cambridge, 1967 = *Galatians*, 61–62; J. YSEBAERT, *Greek*, 50.

¹⁹ Usp. J. SCHNEIDER, *Die Taufe im Neuen Testament*, Stuttgart, 1952 = *Taufe*, 50; P. BRUNNER, *Aus der Kraft des Werkes Christi. Zur Lehre von der heiligen Taufe und vom heiligen Abendmahl*, München, 1950 = *Kraft*, 38–39; G. BRIUMANN, *Vorpaulinische christliche Taufverkündigung bei Paulus*, Stuttgart, 1962, = *Vorpaulinische*, 25; F. MUSSNER, *Galater*, 262; H. SCHLIER, *Galater*, 127–130; H. LIETZMANN, *An die Galater (Handbuch zum Neuen Testament, 10)*, izd. 3, Tübingen, 1932 = *Galater*, 23; J. ECKERT, *Verkündigung*, 86–86; O. KUSS, *Die Briefe an die Römer, Korinther und Galater*, Regensburg, 1940, *Briefe*, 269–270; za »sinovi Božji«, usp. H. J. VENETZ, *Christus*, 13.

²⁰ O značenju izraza »obuču Krista«, pobliže u F. ZORELL, *Lexicon*, 438–439; *Traduction oecuménique de la Bible. Nouveau Testament*, Paris, 1972 = *Oecuménique*, 557; G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 148; A. OEPKE, *Baptizo*, u *ThW. I*, 537; J. BETZ, *Taufe*, u *HbThGr*, 617; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 18; G. WAGNER, *Das religionsgeschichtliche Problem von Römer 6,1–14*, Zürich, 1962 = *Problem*, 286.

²¹ O tome vidi H. SCHLIER, *Galater*, 127–130.

²² Vrijednost medija ističe J. D. G. DUNN, *Baptism*, 109–110.

²³ Usp. E. BEST, *One Body in Christ. A Study in the Relationship of the Church to Christ in the Epistles of the Apostle Paul*, London, 1955 = *Body*, 69.

²⁴ O misterijskim religijama, usp. G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 148; J. SCHNEIDER, *Taufe*, 50; F. MUSSNER, *Galater*, 263 bilj. 89; E. LOHSE, *Taufe und Rechtfertigung bei Paulus, u Kerygma und Dogma*, 11 (1965), 308–324 = *Taufe*, 316; R. T. STAMM-O. F. BLACKWELDER, *The Epistle to the Galatians*, u *The Interpreter's Bible*, X, New York, 1955 = *Galatians*, 513; H. J. VENETZ, *Christus*, 18.

zajednice da upućenik po odijelu ili naprosto po obrazini stječe dionštvo u životu boga. Tako na primjer u Izidinu je kultu krštenik na se stavljao odjeću sa znakovima životinjskog carstva. Oblačenje te odjeće davalo je vjerniku udjela na božanskoj moći i životu. Ujedno je promjena odjeće bila odraz nutarnje fizičke i supstancijske izmjene u upućenom. Vjernici boga Ozirisa oblačili su Ozirisove haljine da bi time pokazali da su i sami postali božanski. U indijskom krstu pokore vjernik prije ulaska u vodu staro odjelo predaje svećeniku da bi pri izlasku iz krsne vode dobio novu odjeću. Izmjena odjeće simbolizirala je promjenu što je nastala u krštenju.

U orijentalnom gnostičkom mitu o Pračovjeku²⁵ koji, po gnosticima, ima doći na svijet da spasi ljude, Pračovjeka često zamjenjuje i zastupa njegova odjeća. Tko obuče njegovo odijelo, taj je spašen. Spasenje se u gnosticizmu shvaća konkretno i objektivno: oblačenje odijela Pračovjeka-Otkupitelja.

Postoji mogućnost da je Pavlova slika naprosto nastala pod utjecajem običaja da visoki državni činovnici za svečane i odlučne zgode oblače posebna odijela²⁶.

Ako je Pavao nadahnut navedenim izvorima, lako je zaključiti što je htio reći s »obući Krista«. Bijaše mu to slika da izrazi promjenu koja se u vjerniku zbila kod njegova krštenja. Po »obući Krista« vjernik je na se preuzeo Isusovo otkupiteljsko djelo. Isusov život i položaj, život je i položaj kršćanina. Kršćanin je spašen. »Sin je Božji«.

Ali je moguće da Apostol preuzima »obući« iz starozavjetne Biblije. U tom slučaju kao paralele za *Gal 3, 26b* valja navesti na primjer ove ulomke: *2 Ljet 6,41*; *Ps 35,26*; *104,1*; *109,29*; *132,9* i *16*; *93,1*; *Job 29,14*; *40,10*; *Sir 17,3*; *27,8*; *Izr 31,25*. Na tim mjestima susrećemo izraze: obući — spasenje, pravdu, stid, snagu, dostojanstvo, sramotu, ljepotu, veličanstvo, moć. Očito je da »obući« služi da se punije i svečanije kaže: biti pravedan, snažan, moćan, veličanstven, spašen. »Obući«, dakle, izražava nutarnju kvalitetu subjekta. Shvaćen u svjetlu tih mjesta, izraz »obući Krista« znači: biti jedno s Kristom, biti Kristov, biti Krist²⁷.

Od novozavjetnih tekstova²⁸ kao moguće paralele za »obući Krista« može se navesti jedino neka mjesta iz *Otkrivenja*. Tako u *1,13* imamo: »Sin čovječji, odjeven u dugu haljinu«; u *15,6*: »anđeli, odjeveni u lan«. U *19,14* čitamo: »Vojske, odjevene u lan«. Ali smjesta se vidi da spomenuti ulomci ne pružaju najvažnijeg tumačenja za *Gal 3,27b*. Mjesta su tek toliko srodna što u oba reda imamo isti glagol »obući«.

Ostajući u okviru Pavlovih poslanica, »obući Krista« dade se veoma zgodno povezati s tvrdnjom u *2 Kor 3,17*: »Gospodin je duh«.

²⁵ Za gnostički mit, usp. A. OEPKE, *Endyo*, u *ThW*, II, 320—326; K. KERTELGE, *Rechtfertigung*, 238—239; E. DINKLER, *Taufaussagen*, 86—87; A. WIKENHAUSER, *Die Christumystik des Apostels Paulus*, izd. 2, Freiburg, 1956 = *Christumystik*, 72 bilj. 6.

²⁶ Poblize u M. BARTH, *Taufe*, 359—360.

²⁷ O »obući« u Starom Zavjetu, usp. F. MUSSNER, *Galater*, 263; W. NEIL, *Galatians*, 61—62; A. GRAIL, *Baptême*, 507—508; G. DELLING, *Heilsbedeutung*, 264 bilj. 28; J. D. G. DUNN, *Baptism*, 109—110; J. BLIGH, *Galatians*, 155.

²⁸ To napominje P. BONNARD, *Galates*, 78.

Voda što sa svih strana okružuje krštenika, slika je Krista koji u svoje haljine umata kršćanina²⁹. Možda je još bolje dozvati u sjećanje ostala mjesta u poslanicama gdje je upotrebljen »obući«. Na tim mjestima³⁰ s »obući« stavljeni su moralni zahtjevi pred vjernike. »Obući Krista« znači živjeti kao Krist, vladati se u skladu s Kristovim propisima. Očito je, takvo shvaćanje »obući Krista« stoji posve blizu istom izrazu u *Gal 3,27b*³¹. Pitanje podrijetla slike »obući Krista« još uvijek ostaje otvoreno. Činjenica je ipak da ju je u ono vrijeme mogao razumjeti kršćanin koji je prije obraćenja bio poganin kao i kršćanin koji je iz židovstva pristupio Isusovim vjericima.

Zaključujući analizu *Gal 3,26—27* možemo reći da je po tom tekstu uloga krsta u životu kršćanina veoma velika. U krštenju vjernik dolazi u tako usku vezu s Kristom da Krista oblači. Obukavši Krista, vjernik se nalazi u Kristu, i u razdoblju vjere³². Tako je postao sin Božji te više nije podložan Zakonu.

II. POSLANICE KORINCANIMA

1. — 1 Kor 1, 13—17a:

Meméristai ho Khristós; mê Paûlos estaurôthe hypèr hymôn, ê eis tò ónoma Paûlou ebaptísthete [...] hina mê tis eípe hótí eis tò emôn ónoma ebaptísthete [...].

Veoma se lako daje uočiti okolnost koja je navela Pavla da u 1 Kor 1,13—17 napomene krst. U korintskoj Crkvi postoje razdori (r. 10) i svađe (r. 11). Zajednica je podijeljena na četiri stranke (r. 12). Iz teksta nije moguće nešto pobliže reći o tim strankama³³. Kako se Pavao poziva na krst, možemo naslutiti da su se vjernici podvojili i zato jer su netočno shvatili krsno otajstvo. Korinćani su, čini se, pod utjecajem misterijskih religija. U tim religijama mistagozi imaju veliku ulogu. Vjerovalo se da između mistagoga i neofita nastaje trajan mistični odnos. Mistagog je nazivan neofitovim ocem. Ljudi su bili ponosni na one koji su ih uputili u tajne. Često su se prizivali

²⁹ Usp. H. LIETZMANN, *Galater*, 23; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 21; F. MUSSNER, *Galater*, 263; A. WICKENHAUSER, *Christusmystik*, 72.

³⁰ Pavlova mjesta s glagolom »obući«: 1 Sol 5,8; 1 Kor 15,53—54; Rim 13,12.14; Kol 3,10—12; Ef 4,24; 6,11.14.

³¹ O »obući« u ostalim Pavlovim ulomcima, usp. H. J. VENETZ, *Christus*, 19—23; A. GRAIL, *Baptême*, 507—508; E. LOHSE, *Taufe*, 316; F. ZEILINGER, *Erstgeborene*, 144.

³² Odnos vjere i krsta u Gal 3,26—27 pobliže istražuju L. VILLETTE, *Foi*, 48; G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 147; P. BRUNNER, *Kraft*, 38—39; A. WIKENHAUSER, *Christusmystik*, 85—86; E. DINKLER, *Taufauffagen*, 86; K. KERTELGE, *Rechtfertigung*, 236—237.239.

³³ O strankama u Korintu, usp. S. CIPRIANI, *Prima epistola ai Corinzi, Introduzione alla Bibbia*, V, 1, Marietti, 1966, = *Epistola*, 242—245; E. B. ALLO, *Saint Paul. Première Épître aux Corinthiens (Études Bibliques)*, Paris, 1934 = *Épître*, 6—12; F. J. ORTKEMPER, *Das Kreuz in der Verkündigung des Apostels Paulus*, SBS, 24, Stuttgart, 1968 = *Kreuz*, 43—44; J. HUBV, *Saint Paul. Première Épître aux Corinthiens (Verbum Salutis, XIII)*, Paris, 1946 = *Corinthiens*, 39—44; H. CONZELMANN, *Der erste Brief an die Korinther (Kritisch-exegetischer Kommentar über das Neue Testament)*, Göttingen, 1969 = *Korinther*, 47—49; J. HERING, *La première Épître de saint Paul aux Corinthiens*, izd. 2 (*Commentaire du Nouveau Testament, VII*), Neuchâtel, 1959 = *Corinthiens*, 17—19.

na njih i okupljali oko njihova imena. Po svemu sudeći, nešto slično doživljavaju i Korinćani. Zajednica je razjedinjena jer se njezini članovi pozivaju na osobe koje su ih krstili³⁴.

Pavlu je tako pružena prilika da ispravi krivo mišljenje s obzirom na krst. Glavni dokaz kojim otklanja podvojenost u Crkvi nalazi se u r. 13³⁵; nitko od navedenih vođa, na koje se stranke pozivaju, nije za Korinćane raspet. Dosljedno tome, nisu u njihovo ime kršteni. Krist je za Korinćane raspet. U njegovo su ime kršteni. Razdora ne smije biti pa ma tko bio tko ih je krstio. Ime krstitelja posve je sporedno. Pa neka se zove i Pavao! Snaga krstu dolazi od Isusa Krista. On je za njih visio na križu³⁶.

»Biti kršten na ime Isusa Krista«

Pavlove tvrdnje u r. 13. i 15. pretpostavljaju da je prilikom krštenja nad Korinćanima rečeno Isusovo ime. Bili su »kršteni eis tò ónoma Isusa Krista«³⁷. Ni ovaj put ne trebamo govoriti o »krstiti«. Već smo to učinili ranijom prilikom³⁸. Iz istog razloga izostavljamo govor o prijedlogu eis³⁹. Također već rekosmo nekoliko riječi u vezi s cijelom formulom »biti kršten na ime«⁴⁰. Ipak se još jednom na nju vraćamo jer je ovdje susrećemo u cijelosti, dok u Gal 3,27 stoji u skraćenu obliku⁴¹. U formuli »biti kršten na ime« nalazi se najvažniji Pavlov krsni nauk u 1 Kor 1, 13—17.

³⁴ Usp. M. BARTH, *Taufe*, 370; F. J. ORTKEMPER, *Kreuz*, 44—45; H. FRANKE-MÖLLE, *Das Taufverständnis des Paulus. Taufe, Tod und Auferstehung nach Röm 6, SBS*, 47. Stuttgart, 1970 = *Taufverständnis*, 46—47; E. LOHSE, *Taufe*, 314; G. DELLING, *Heilsbedeutung*, 260 bilj. 5; H. CONZELMANN, *Korinther*, 49—50; E. LOHSE, *Wort und Sakrament in der paulinischen Theologie*, u *Zu Karl Barths Lehre von der Taufe, Gütersloh*, 1972, 44—59, = *Wort*, 49; J. HERING, *Corinthiens*, 119; C. T. CRAING-J. SHORT, *The First Epistle to the Corinthians*, u *The Interpreter's Bible*, X, New York, 1955 = *Corinthians*, 23; C. K. BARRETT, *A Commentary on the First Epistle to the Corinthians* (*Black's New Testament Commentaries*), izd. 2. London, 1971 = *Corinthians*, 47.

³⁵ Po sebi, r. 13. mogao bi počinjati s egò dè Khristoû kad bi to bio Pavlov odgovor na opredijeljenosti Korinćana. No čini se da ta pretpostavka ne stoji. Zato je bolje r. 13. započinjati s memoristai. Usp. za to pitanje E. B. ALLO, *Épître*, 10. Isti autor (str. 11) smatra daje u r. 15. bolje čitati ebaptisthete nego ebaptisa. O tome da li iza Khristós valja staviti točku ili upitnik, usp. B. M. METZGER, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, London, 1971 = *Commentary*, 544.

³⁶ Za ulogu krstitelja u krštenju po 1 Kor 1,13—17, vidi u O. CULLMAN, *Die Tauflehre des Neuen Testaments. Erwachsen- und Kindertaufen*, Zürich, 1948 = *Tauflehre*, 10—11; G. BRAUMANN, *Vor-paulinische*, 23; F. J. ORTKEMPER, *Kreuz*, 45; H. FRANKE-MÖLLE, *Taufverständnis*, 46—47; G. DELLING, *Heilsbedeutung*, 260 bilj. 5; E. LOHSE, *Wort*, 49.

³⁷ Posve osamljeno H. F. von CAMPENHAUSEN (*Taufen auf den Namen Jesu?*, u *Vigiliae Christianae*, 25, 1971, 1—16), osporava da je »krstiti na Ime Isusa Krista« već ustaljen krsni oblik u vrijeme Pracrkve.

³⁸ Usp. M. MANDAC, *Krsni*, 230—231. Vidi gore bilj. 8.

³⁹ Usp. gore bilj. 9.

⁴⁰ Usp. bilj. 10—13.

⁴¹ Postoji obilna literatura s obzirom na podrijetlo i značenje formule eis tò ónoma. Uz autore, navedene u bilj. 10—13, pred očima smo imali: H. LIETZMANN-W. G. KÜMMEL, *An die Korinther I, II* (*Handbuch zum Neuen Testament*, 9), Tübingen, 1949, = *Korinther*, 7—8; V. JACONO, *Le epistole di S. Paolo ai Romani, ai Corinti e ai Galati*, Marietti, 1952 = *Epistole*, 268; S. CIPRIANI, *Epistola*, 244 bilj. 6; L. NIEDER, *Die Motive der religiös-sittlichen Paränese in den paulinischen Gemeinde-briefen. Ein Beitrag zur paulinischen Ethik*, München, 1956 = *Motive*, 90; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 16—17; J. HUBY, *Corinthiens*, 45 bilj. 1; F. PRAT, *La théologie de Saint Paul*, izd. 23. vol. 2, Paris, 1934, *Théologie*, II, 556; E. B. ALLO, *Épître*, 11. — Vodeći računa o podrijetlu i značenju izričaja eis tò ónoma, držimo da ga treba prevesti s »na ime«. Naši prevodioci prevode s »u ime«. Tako F. Zagoda, I. Šarić, Lj. Rupčić, *Biblija*, B. DUDA-J. FUČAK.

Izraz *eis tò ónoma* čest je u natpisima i papirusima. Pripada rječniku trgovine i prava. S formulom *eis tò ónoma* izražava se prijenos vlasništva neke vrijednosti — predmeta, novca, imanja, pa čak i roba. *Eis tò ónoma* znači: »Na ime N. N.«; »na račun N. N.«. Vrijednost pripada onome čije je ime naznačeno u ispravi. On je odsada vlasnik navedenog. To značenje *eis tò ónoma* ima za helenistički poslovni svijet⁴².

Ali *eis tò ónoma* može biti isto tako prijevod kasnožidovskog izraza kojim se izriče svrha, namjera ili cilj. Riječ je o *lešem, bešem*. U židovskoj literaturi nalazimo da je rob krštavan s tom namjerom (*bešem*) kako bi postao slobodan čovjek⁴³.

Pavao je rado prihvatio *eis tò ónoma*. Dobro se uklapa u njegovo naviještanje Krista kao Gospodara-Kyrios. Za Pavla Isus je Kyrios ne samo jer je Bog i jer je njegova riječ istinita, već jer je jedini učitelj komu je vjernik prikazao sav svoj život bez ostatka. Kao što rimski rob ima svoga gospodara o kome posve ovisi, tako je i kršćanin, poput samoga Pavla, Gospodinov rob⁴⁴. Kršćanin je postao svojina Krista-Kyrios kad je bio kršten *eis tò ónoma* Isusa Krista. Od krsta pa naprijed, krštenik ne pripada ni Pavlu, ni Apolonu, ni Kefi (r. 12), već isključivo Kristu. Krist je jedini i isključivo kršćaninov Kyrios⁴⁵. U tu je svrhu kršten »na ime Isusa Krista«. Pavao i u 1 Kor 1,1—17 rado Krista naziva Kyrios (usp. r. 2—3. 7—10).

Vjernik je, dakle, vlasništvo u isključiva svojina Isusa-Gospodara jer »bi kršten⁴⁶ na njegovo ime«. Pavlu je dobro došla helenistička ili židovska formula. Ali Pavao je, po svemu sudeći, u *eis tò ónoma* vidio više od pravne formulacije. Zato ju je vjerojatno izabrao jer se u njoj nalazi riječ »ime«. Apostol je već u r. 2. kršćane definirao kao ljude koji »prizivaju ime Isusa Krista, našega Gospodara«. U r. 10. poziva na jedinstvo zaklinjući »imenom Gospodara«. Očito je da se za Pavla, kao i za njegove suvremenike, u »imenu« krije posebni smisao. To vrijedi naročito kad je »ime« vezano uz Božje ime i ime Isusa Krista.

Za Bibliju i općenito za ondašnje religiozno shvaćanje, »ime« nije puka i beznačajna oznaka koja može biti bilo kakva. »Ime« kaže osobu ukoliko se očituje i djeluje. »Ime« je vanjski izraz biti nosioca

⁴² *Eis tò ónoma* izvode iz helenističke formulacije: E. DINKLER, *Taufaussagen*, 116—117; W. SCHMITHALS, *Die Gnosis in Korinth. Eine Untersuchung zu den Korintherbriefen*, FRLANT, 66, Göttingen, 1956 = *Gnosis*, 219; J. G. D. DUNN, *Baptism*, 118; H. CONZELMANN, *Korinther*, 50; H. KÜNG, *L'Eglise*, vol. 1, Desclée de Brouwer, 1968 = *Eglise*, 286; J. SCHNEIDER, *Taufe*, 43; G. BRAUMANN, *Vorpaulinische*, 22—23; R. BULTMANN, *Theologie des Neuen Testaments*, izd. 6, Tübingen, 1968 = *Theologie*, 140—141; M. E. THRALL, *The First and Second Letters of Paul to the Corinthians (The Cambridge Bible Commentary)*, Cambridge, 1965 = *Corinthians*, 19.

⁴³ Za židovsko podrijetlo formule, usp. H. FRANKEMÖLLE, *Taufverständnis*, 41—53. To podrijetlo otklanjaju: J. YSEBAERT, *Greek*, 49—51; G. DINKLER, *Taufaussagen*, 116—117; R. PESCH, *Zur Initiation im Neuen Testament*, u *Liturgisches Jahrbuch*, 21 (1971), 90—107 = *Initiation*, 97—98.

⁴⁴ R. SCHNACKENBURG, (*Heilsgeschehen*, 18) ističe da je Pavao bez poteškoće u svojoj teologiji uključio *eis tò ónoma*. Usp. također C. SPICQ, *Théologie morale du Nouveau Testament*, vol. 2 (*Études Bibliques*), Paris, 1965 = *Théologie*, 75; M. E. THRALL, *Corinthians*, 19.

⁴⁵ Sud M. BARTHA (*Taufe*, 371—372) da Pavao s *eis tò ónoma* uopće ne izriče pripadnost vjernika Kristu, zaista je osamljen.

⁴⁶ Pavao u r. 13. i 14. upotrebljava indikativ slabog pasivnog aorista *ebaptísthete*. To se dade prevesti i na hrvatski pasivnim aoristom: »biste kršteni«. Naši prevodioci prevode s pasivnim perfektom. Usp. F. ZAGODA, I. SARIC, L.J. RUPČIĆ, *Biblija*, B. DUDA-J. FUČAK.

imena. Po »imenu« znamo tko je što. U »imenu« je zgusnuto značenje osobe. Moć što se krije u »imenu«, zazivanjem »imena« stupa na djelo. Izgovoriti Božje »ime« znači prizvati njegovu moć, uteći se njegovoj zaštiti i providnosti. Isto tako zazvati »ime« Isusa Krista, znači dozvati Gospodina u zajednicu. U »imenu« Isusa Krista sadržano je njegovo spasiteljsko djelo. »Ime« Isusa Krista, zazvano nad krštenika, dovodi krštenika u dodir sa spasenjem koje je sadržano u Isusovu »imenu«⁴⁷.

Osim toga vjerojatno je nad krštenika zazivano Isusovo »ime« da bi po tom »imenu« krštenik bio oslobođen utjecaja nečistoga duha. Isusovo »ime« štiti od napada Zloga. Tako je od krštenoga otklonjen uzrok grijeha⁴⁸.

Formula »biti kršten na ime Isusa Gospodara« u ranom je kršćanstvu upotrebljavana, jer u sebi sadrži osnovni članak vjere: Isus jest Gospodar. Krst je najzgodnija prigoda da vjernik ispovijedi tu vjeru. Ona ga luči od ostalih ondašnjih vjera. Po tome što pripada Isusu-Gospodaru, kršćanin se razlikuje od Mitrina, Izidina ili Ozirisova vjernika⁴⁹. Krst »na ime Isusa Krista« luči kršćanski krst od krsta »za Mojsija« (1 Kor 10,2) i od »Ivanova krštenja« (Dj 9,3). Posebno za kršćanski krst jest da je on krst »na ime Isusa Krista«. To je njegova oznaka⁵⁰.

Temelji jedinstva

Apostol je otklonio podjeljenost u Korintu time što je Korinćanima dozvao u svijest da su kršteni »na ime Isusa Krista«. Po krstu svi pripadaju istom Gospodaru. Tako je krst osnov jedinstva među kršćanima. Krst dovodi istom i jednom Kristu koji nije razdijeljiv⁵¹. Tako Pavao posve spontano temelji jedinstvo vjernika na krstu⁵². Istu ulogu Apostol pripisuje Kristovu križu. »Raspeti« je temelj kršćanskog jedinstva kao što je križ osnov kršćanstva (usp. r. 17—18. 23). Zanimljivo je za krsnu teologiju da Pavao u r. 13. dovodi u neposrednu blizinu »raspet za vas« i »biti kršten«. Istina je da tu pitanje ne obrazlaže odnos između krsta i Kristove muke⁵³. Ali vrijedno je primije-

⁴⁷ Usp. H. BIETENHARD, *Onoma*, u ThW, V, 243; H. F. von CAMPENHAUSEN, *Taufen*, 1—2; C. SPICQ, *Théologie*, 68—69; F. J. ORTKEMPER, *Kreuz*, 44 bilj. 251; G. BARTH, *Zwei*, 155; H. KÜNG, *Église*, 286; G. FRIEDRICH, *Christus, Einheit und Norm der Christen. Das Grundmotiv des I. Korintherbriefes*, u *Kerygma und Dogma*, 9 (1963), 235—258 = *Christus*, 242.

⁴⁸ To posebice ističe R. BULTMANN, *Theologie*, 140—141.

⁴⁹ Usp. N. HOFER, *Das Bekenntnis »Herr ist Jesus« und das »Taufen auf den Namen des Herrn Jesus«*, u *Theologische Quartalschrift*, 145 (1965), 1—12 = *Bekenntnis*, 10—11.

⁵⁰ Usp. H. KÜNG, *Église*, 286; G. BARTH, *Zwei*, 155.

⁵¹ Čini nam se nevjerojatnim da ho Khrístos na tom mjestu znači Kristovo tijelo t. j. Crkvu. U tom bi slučaju oštrica Pavlova prosvjeda bila slabija. Protivno misli na pr. G. FRIEDRICH, *Christus*, 240—241.

⁵² O krstu kao izvoru jedinstva, usp. L. CERFAUX, *La théologie de l'Église suivant saint Paul (Unam Sanctam)*, Paris, 1965 = *Théologie*, 147; F. J. ORTKEMPER, *Kreuz*, 44—45; H. FRANKMÖLLE, *Taufverständnis*, 46—47.

⁵³ Za odnos krsta i križa u 1 Kor 1, 13—17, usp. O. CULLMANN, *Tauflehre*, 10—11. 17; W. BIEDER, *Die Verheissung der Taufe im Neuen Testament*, Zürich, 1966 = *Verheissung*, 68; J. SICKENBERGER, *Die Beiden Briefe des heiligen Paulus an die Korinther und sein Brief an die Römer*, Bonn, 1919 = *Korinther*, 7—8; F. J. ORTKEMPER, *Kreuz*, 45; H. FRANKMÖLLE, *Taufverständnis*, 46—47; G. DELLING, *Heilsbedeutung*, 260; R. PESCH, *Initiation*, 98; J. G. D. DUNN, *Baptism*, 118.

titi kako Pavao gotovo spontano međusobno veže križ i krst. Krst usredotočuje u središnji spasiteljski čin Kristove muke i smrti⁵⁴. Vjerojatno to bijaše sastavni dio njegove redovite propovijedi, poznate korinčkim vjernicima. Pavao se na taj način oslobodio dužeg obrazlaganja.

2. — 1 Kor 6, 11:

Kai taúta tines ête; allá apeloúsasthe, allá hêgiásthete, allá edikaiôthete en tô onómati toú Kyriou (hêmôn) Jesou Khristou kai en tô pneúmati toú Theou hêmôn.

Redak 11. pripada kao širem kontestu poglavlju 6,1—10. Tekst 6,1—10 pomaže jednim dijelom da razumijemo 6, 11. Po 6,1—10 Korinčani negda bijahu nepravedni (r. 1. i 9: *ádikoi*) i bez vjere (r. 6). Neki su čak bili grešnici kakve Apostol nabraja u r. 9. i 10. Dobro je što Pavao doziva Korinčanima u svijest što su negda bili. Oholost je uvijek u zasjedi. Potcjenjivanje nekrštenih mora iščeznuti. Pomiznost je kršćanska krepost⁵⁵. Ali Korinčani nisu više ni nepravednici, ni nevjernici, ni grešnici. U r. 11. Pavao veoma svečano i na uzvišen način opisuje duboku promjenu što se zbila u životu korinčinskih vjernika⁵⁶. S tri »ali« (*allá*) Apostol govorničkim uspinjanjem uz snažnu impresiju⁵⁷ pokazuje da je sadašnji položaj Korinčana suprotan njihovu negdašnjem stanju. Prekretnicu je ostvario krsni čin. Istina je da u 1 Kor 6. 11 ne nalazimo riječi »negda« i »sad«, ali taj način govora ravna cijelom odlomkom. U životu vjernika postoji jedan »negda«. To je »bijahu« u r. 11. Ali tog »negda« nema više. Dokinuo ga je »sada«. Međaš što dijeli »negda« i »sada« uspostavio je sam Bog po krsnom otajstvu⁵⁸. Krst je u životu kršćanina početak novog »sada«⁵⁹.

⁵⁴ O. CULLMANN (Des sources de l'Évangile à la formation de la théologie chrétienne, Bibliothèque théologique, Neuchâtel, 1969, = Sources, 101) drži da je u 1 Kor 1, 13 već prisutna jednadžba »biti kršten« jednako »umrijeti s Kristom«.

⁵⁵ Usp. H. CONZELMANN, Korinther, 129; H. ROUX, Les Épîtres pastorales, Genève, 1959 = Épîtres, 189—190. Za povijest ezgezeze 1 Kor 6,1—10, vidi L. VISCHER, Die Auslegungsgeschichte von 1. Kor 6,1—11. Rechtsverzicht und Schlichtung, Tübingen, 1955.

⁵⁶ Svečanost tona ističu: L. NIEDER, Motive, 21; J. SICKENBERGER, Korinther, 23; H. LIETZMANN-W. G. KÜMEL, Korinther, 27.

⁵⁷ Za *allá*, usp. R. SCHNACKENBURG, Heilsgeschehen, 2; E. B. ALLO, Épître, 138; O. KUSS, Briefe, 141; P. TACHAU, »Einst« und »Jetzt« im Neuen Testament. Beobachtungen zu einem urchristlichen Predigtschema in der neutestamentlichen Briefliteratur und zu seiner Vorgeschichte, Göttingen, 1972 = Einst, 83—84; C. K. BARRETT, Corinthians, 141. — U F. BLASS-A. DEBRUNNER, Grammatik des neutestamentlichen Griechisch, izd. 10, Göttingen, 1959 = Grammatik, stoji da bi početak r. 11. u misli trebalo nadopuniti s »ali to niste više nego«. — Za *hêmôn* koji ne bi trebalo ostaviti u tekstu, usp. M. METZGER, Commentary, 552.

⁵⁸ Osim autora što ih navodimo tumačeći r. 11. i ovi autori u njemu vide krsnu rečenicu: G. R. BEASLEY-MURRAY, Taufe, 1212; E. DINKLER, Taufe, u Die Religion in Geschichte und Gegenwart, izd. 3, Tübingen, 1963, 630; R. SCHNACKENBURG, Die Kirche im Neuen Testament (Quaestiones disputatae, 14), Herder, 1963, = Kirche, 45; B. NEUNHEUSER, Baptême et Confirmation (Histoire des dogmes, IV, 2), Paris, 1966 = Baptême, 32—33; G. SCHRENK, Dikaióo, u ThW, II, 221 bilj. 22. Ne smatraju r. 11. krsnim: M. BARTH, Taufe, 186; M. RISSI, Taufe, 75 bilj. 78; E. KLAAR, Taufe, 26; J. D. G. DUNN, Baptism, 121.

Opisujući što se zbilo u krstu, Pavao se služi s tri glagola u aoristu. Aorist govori o tom da je krsno djelo ostvareno u određenu trenutku. To je djelo dovršen čin. Nije neki dugotrajni proces. Krst je krštene doveo u položaj koji je neopoziv⁶⁰. Oni »se oprashe«, »biše posvećeni« i »opravdani«. Odnos među glagolima ne izražava radnje koje se događaju vremenskim redom: najprije pranje, onda posvećenje i napokon opravdanje. Nabrojani čini ostvareni su istovremeno. Kad su se Korinćani dali oprati, tad su bili posvećeni i opravdani. Riječ je, kako vidimo, o tri raznolika izražaja jednog te istog čina⁶¹.

»Opraste se«

Apostol o svojim čitaocima veli: »Opraste se« (*apeloúsasthe*)⁶². Valja primijetiti da *apeloúsasthe* nije pasivni, već medijalni aorist. Time je istaknuto da su Korinćani, kao odrasli ljudi, osobno htjeli da budu »oprani«. Što su »oprani«, čin je njihove volje. Inicijativa je na njihovoj strani. Dopustili su da budu »oprani«. Sami su to htjeli i zato se pobrinuli⁶³.

Pavao odabire glagol »oprati« koji je gotovo tehnički termin za »krstiti« jer »oprati« sjeća na krsnu vodu. Osim toga glagol dobro kaže što se događa u krstu. Poput vode što pere tjelesne nečistoće, krst pere ljage grijeha. U krstu su »oprani« grijesi. Grešna prošlost Korinćana oprana je u krsnoj vodi. Više je nema⁶⁴. S glagolom »oprati« Pavao, dakle, izražava tako reći negativni krsni učinak: pranje grijeha. Iduća dva glagola poblize ističu pozitivni smisao krsta — posvećenje i opravdanje.

⁵⁹ O »negda« i »sad« u r. 11. vidi P. TACHAU, *Einst*, 83—84; H. CONZELMANN, *Korinther*, 129; H. ROUX, *Épîtres*, 189—190.

⁶⁰ O vrijednosti aorista u r. 11. vidi: L. VILLETTE, *Foi*, 43; G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 164; L. NIEDER, *Motive*, 21; E. B. ALLO, *Épître*, 138; W. PFISTER, *Das Leben im Geist nach Paulus. Der Geist als Anfang und Vollendung des christlichen Lebens (Studia Friburgensia, NF, 34)*, Freiburg, 1963 = *Leben*, 18; J. COPPENS, *L'imposition des mains et les rites connexes dans le Nouveau Testament. Étude de théologie positive*, Paris, 1925 = *Imposition*, 265; G. DELLING, *Heilsbedeutung*, 264—265.

⁶¹ Za odnos među glagolima, usp. L. VILLETTE, *Foi*, 44; G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 164; E. B. ALLO, *Épître*, 138; W. PFISTER, *Leben*, 19; J. A. ZIESLER, *The Meaning of Righteousness in Paul. A Linguistic and Theological Enquiry*, Cambridge, 1932 = *Meaning*, 157; J. HERING, *Corinthiens*, 45; G. DELLING, *Heilsbedeutung*, 264.

⁶² Za ἀπολούσθω, usp. W. BAUER, *Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur*, izd. 5, Berlin, 1958 = *Wörterbuch*, 190; F. ZORELL, *Lexicon*, 157.

⁶³ O vrijednosti medija u r. 11. potanje u W. BAUER, *Wörterbuch*, 190; F. ZORELL, *Lexicon*, 157; V. JACONO, *Epistole*, 304; G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 163; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 1; W. PFISTER, *Leben*, 19; K. KERTELGE, *Rechtfertigung*, 243; F. W. GROSHEIDE, *Commentary on the First Epistle to the Corinthians*, Michigan, 1968 = *Corinthians*, 141 bilj. 12; E. DINKLER, *Signum crucis. Aufsätze zum Neuen Testament und zur christlichen Archäologie*, Tübingen, 1967 = *Signum*, 211; J. YSEBAERT, *Greek*, 63; C. K. BARRETT, *Corinthians*, 141—142. — Vrijednost medija osporava H. CONZELMANN, *Korinther*, 129.

⁶⁴ Značenje »opraste se« tumače: L. VILLETTE, *Foi*, 43; E. SCHLINK, *Die Lehre von der Taufe*, Kassel, 1969 = *Lehre*, 31; H. W. BARTSCH, *Die Taufe im Neuen Testament. u Evangelische Theologie*, 8 (1948—1949), 75—100 = *Taufe*, 96—97; G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 164; J. SCHNEIDER, *Taufe*, 51; L. NIEDER, *Motive*, 21; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 1; R. BULTMANN, *Theologie*, 139; J. SICKENBERGER, *Korinther*, 23; W. PFISTER, *Leben*, 19; J. COPPENS, *Imposition*, 265; J. N. D. KELLY, *Altkristliche Glaubensbekenntnisse. Geschichte und Theologie*, Göttinger, 1972 = *Glauben*, 161; K. KERTELGE, *Rechtfertigung*, 243; K. ALLAND, *Taufe und Kindertaufe*, Gütersloh, 1971 = *Taufe*, 13; J. YSEBAERT, *Greek*, 63; C. K. BARRETT, *Corinthians*, 141—142; G. DELLING, *Heilsbedeutung*, 264.

»Biste posvećeni«

Za »oprane« Pavao tvrdi: »Biste posvećeni« (*hegiásthete*). *Hagiázō*⁶⁵ gotovo da je isključivo biblijska riječ i riječ literature koja je pod biblijskim utjecajem. *Hagiázō* prije svega znači odabiranje predmeta ili osoba sa profanog područja za njihovu upotrebu pri bogoslužju. To značenje *hagiázō* ima nada sve u Starom zavjetu. Novi zavjet, do- duše, preuzima starozavjetni smisao, ali kad *hagiázō* primjenjuje na osobe, tad osobe smatra svetima ne samo izvana, već također iznutra. Osobe nisu samo zato svete jer služe kultu, već jer su i u sebi svete. Riječ *hagiázō* isto tako označuje odvajanje ljudi od profanog svijeta i njihovo učlanjenje u Božji narod. Član Božjeg naroda naziva se »svet« (*hágios*). Božji je narod sastavljen od »svetih« (*hágioi*). Bog je svet, zato i oni koji njemu pripadaju jesu sveti. Korinćani su bili nevjernici (r. 9) i nepravednici (r. 1) t. j. pogani. Po krstu su postali članovi Bož- jeg naroda, »sveti« (r. 1: *hágioi*). Odvojeni su od drugih da bi u bogo- služju služili Bogu⁶⁶.

Valja primijetiti da se Pavao izražava pasivno: *hegiásthete*. Jedino Bog odabire⁶⁷. On je svet. Čovjek se ne može Bogu približiti, ako ga on ne pozove. Članom Božjeg naroda postaje se po Božjoj volji i nje- govoj milosti. Korinćanima su po krstu »oprani« t. j. oprosteni gri- jesi. U krstu su »posvećeni« t. j. postali su članovi Božjeg naroda. Pavao nadodaje kao vrhunac krsnog čina: »Biste opravdani« (*edikaió- thete*).

»Biste opravdani«

Glagol *dikaióō*⁶⁸ pripada pravnoj terminologiji. Njime se na sudu izriče presuda da optuženi nije osuđen, već lišen osude jer mu nije dokazana krivica. Optuženi je »opravdan« t. j. proglašen pravednim. *Dikaióō* ima slično značenje u Pavla. Na temelju Isusove smrti za grešnike, grešnici su »opravdani«. Oprosteni su im grijesi. Nisu više »nepravedni«, već pravedni. Mislimo da to značenje ima *dikaióō* i u 1 *Kor* 6,11⁶⁹. Krst je kao sud. Na tom sudištu Bog »opravdava« grešni- ka. Po Isusovoj smrti oprašta mu krivice. Korinćani su bili »nepraved- nici« (rr. 1. i 9: *ádikoi*) i grešnici (r. 9), ali ih je Bog u krstu »oprav-

⁶⁵ O *hagiázō*, usp. O. PROCKSCH, u ThW, I, 112—114.

⁶⁶ Za »biste posvećeni« vidi G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 165. 169; L. NIE- DER, *Motive*, 21; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 2; M. E. THRALL, *Corin- thians*, 44; W. PFISTER, *Leben*, 19; W. BAUER, *Wörterbuch*, 16; K. KERTELGE, *Recht- fertigung*, 424; C. T. CRAING-J. SHORT, *Corinthians*, 34; C. K. BARRETT, *Corinthians*, 142.

⁶⁷ Pasivnost tog i idućeg glagola ističu: G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 165. 169; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 2; W. PFISTER, *Leben*, 19; K. KER- TELGE, *Rechtfertigung*, 242; F. W. GROSHEIDE, *Corinthians*, 141 bilj. 13; E. LOHSE, *Taufe*, 314; C. K. BARRETT, *Corinthians*, 141—142.

⁶⁸ O *dikaióō*, usp. G. SCHRENK, ThW, II, 217—223; J. A. ZIESLER, *Meaning*, 162.

⁶⁹ Usp. G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 165; K. KERTELGE, *Rechtfertigung*, 244—245; J. A. ZIESLER, *Meaning*, 162; W. BAUER, *Wörterbuch*, 392; A. OEPKE, *Apo- lóuō*, ThW, IV, 306 bilj. 28.

dao«. Tako su postali »sveti« (r. 1: *hágioi*) i »pravedni«. Više im se ne treba bojati Božjega suda. Štoviše, oni će »suditi svijet« (r. 2) i »anđele« (r. 3). Na Božjem su sudu proglašeni »pravednima«⁷⁰.

Izvor krsnih učinaka

Pavao, dakle, s »opraste se«, »biste opravdani« izriče što se zbiva u krsnom činu. Svečanom izrekom⁷¹ *en to onómati tou Kyriou i kai en to pneúmati tou Theou hêmôn* pokazuje na izvore i izvoditelja krsnoga djela. Radnje svih triju glagola zbile su se *en to onómati tou Kyriou i en to pneúmati*. Nad krštenika je zazvano Ime⁷² umrlog i uskrslog Isusa Krista koji je Gospodar⁷³. U Isusovu »imenu« nalazi se njegovo otkupiteljsko djelo. Snagom tog »imena«, kako pokazuje instrumentalni ili uzročni *en*⁷⁴, krst »pere«, »posvećuje« i »opravdava«. Isus Krist je, dakle, na djelu u krstu. On tako reći krsti. U tekstu je naznačeno kako Krist djeluje u krstu. To se zbiva »po« (*en*) Duhu Svetom. Duh Sveti je sila kojom Krist u krstu grešnika »pere«, »posvećuje« i »opravdava«. Krst se ne može razumjeti bez djela Duha Svetoga⁷⁵.

Pavao ipak ne kaže naprosto *en to pneúmati*, već precizira *tou Theou*. To pokazuje da je po r. 11. cijelo Trojstvo na djelu u krštenju⁷⁶. Korinćanima preostaje da žive kao ljudi kojima su grijesi oprosteni, koji su članovi Božjeg naroda i koji su opravdani⁷⁷. Više ne smiju biti kao nekad grešnici. Na to nemaju pravo.

⁷⁰ Usp. W. BAUER, *Wörterbuch*, 319–320; F. ZORELL, *Lexicon*, 318–320; G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 165; L. NIEDER, *Motive*, 22; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 3; M. E. THRALL, *Corinthians*, 44; W. PFISTER, *Leben*, 19; H. CONZELMANN, *Korinther*, 129; C. K. BARRETT, *Corinthians*, 142; C. T. CRAIG-J. SHORT, *Corinthians*, 33.

⁷¹ Svečanost primjećuje L. NIEDER, *Motive*, 22.

⁷² O teološkom značenju »imena«, usp. bilj. 47.

⁷³ J. N. D. KELLY (Glauben, 22) drži da se prigodom krsta izricala ispovijed vjere o Isusu Kristu kao Kyrios-Gospodar. Za isto vidi N. HOFER, *Bekentnis*, 1–12; H. F. von CAMPENHAUSEN, *Taufen*, 1–16. Vidi i naše bilj. 37. i 49.

⁷⁴ Vrijednost tog en naglašuju: G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 165–166; L. NIEDER, *Motive*, 22; C. SPICQ, *Théologie*, 69–70; M. ZERWICK, *Analysis philologica Novi Testamenti graeci*, izd. 2, Rim, 1960 = *Analysis*, 370; W. PFISTER, *Leben*, 20; H. CONZELMANN, *Korinther*, 130; J. YSEBAERT, *Greek*, 63; C. K. BARRETT, *Corinthians*, 142–143. — Neki autori u formuli en *to onómati* radije vide Pavlovu želju da naznači kako krštenik po krstu postaje Kristova svojina. U tom smislu vidi J. SCHNEIDER, *Taufe*, 43; J. SICKENBERGER, *Korinther*, 23; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 3. — F. W. GROSHEIDE (*Corinthians*, 141) oba en drži lokalnim: područje na kojem vlada Isus Krist i Duh Sveti.

⁷⁵ O en *to pneúmati* vidi G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 165–166; E. SCHLINK, *Lehre*, 31. 53; E. KAMLAH, *Die Form der katholischen Paränese im Neuen Testament*, Tübingen, 1964 = *Form*, 13; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 3; E. SCHWEITZER, *Pneuma*, u *ThW*, VI, 415; J. SICKENBERGER, *Korinther*, 23; O. KUSS, *Briefe*, 141; W. PFISTER, *Leben*, 19–21; J. COPPENS, *Imposition*, 265; H. CONZELMANN, *Korinther*, 130; J. YSEBAERT, *Greek*, 63; E. DINKLER, *Taufe*, 91; C. K. BARRETT, *Corinthians*, 143. — J. HANIMANN, »Nous avons été abreuvé d'un seul Esprit«. *Note sur 1 Co 12, 13b*, u *Nouvelle Revue Théologique*, 94 (1972), 400–405 = *Note*, 404, u tim riječima vidi sakrament potvrde. — Po I. HERMANN, *Kyrios und Pneuma. Studien zur Christologie der paulinischen Hauptbriefe*, SANT, 2, München, 1961 = *Kyrios*, 84, *pneúmati* se ne odnosi na osobu Duha Svetoga, već na pneumatškog Krista.

⁷⁶ Za trinitarnost r. 11. vidi: *La sainte Bible . . . de Jérusalem*, Paris, 1961 = *Jérusalem*, 151 bilj. f; G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 166–167; E. SCHLINK, *Lehre*, 51. 73; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 3; E. B. ALLO, *Épître*, 138; J. HUBY, *Corinthiens*, 146 bilj. 1; J. N. D. KELLY, *Glauben*, 28–29; C. K. BARRETT, *Corinthians*, 143.

⁷⁷ Značenje r. 11. za kršćanski moral naglašuju: L. NIEDER, *Motive*, 21–23; A. OEPKE, *Apoloúo*, 306; M. E. THRALL, *Corinthians*, 44; O. KUSS, *Briefe*, 141; W. PFISTER, *Leben*, 18. 21; E. DINKLER, *Taufe*, 92; K. KERTEKGE, *Rechtfertigung*, 243; P. TACHAU, *Einat*, 83–84; A. SCHWEITZER, *Die Mystik des Apostels Paulus*, Tübingen, 1930 = *Paulus*, 254; J. A. ZIESLER, *Meaning*, 162; E. DINKLER, *Signum*, 210–211.

Kai gár en henì pneúmati hemeís pántes eis hen sôma ebaptisthemen, éite Ioudaíoi éite doúloi étte eleútheroi. Kai pántes hen pneúma epotísthemen.

Ponovljenim čitanjem dvanaestog poglavlja dolazimo do zaključka da Pavao u tom poglavlju želi u tri navrata dokazati tvrdnje što ih je postavio u r. 4—6. On je najprije ustvrdio da vjernici u Crkvi imaju raznolike »darove«. Darovi su nabrojani u r. 8—11. Raznolikost darova nije na štetu zajedništva i sloge jer je darove dao »isti i jedan Duh« (r. 4.11). Pavao potom napominje da u Crkvi postoje različite »službe« (r. 5). Potanje ne kaže na koje »službe« misli. »Službe« su uspoređene ulogama pojedinih organa u tijelu (r. 14—26). Ali ni raznovrsnost »službi« ne može uđiti jedinstvu jer »službe« podjeljuje »isti Gospodin« (r. 5). Raznolikost udova ne poništava jedinstvo tijela (r. 12). Iako su kršćani mnogobrojni kao i njihove službe, jedinstvo je zajamčeno jer su vjernici »Kristovo tijelo« (r. 27). Oni su »tijelo« Gospodina koji daje službe. Apostol, napokon, u r. 6. ističe da su »djelovanja« u Crkvi različita. Ta »djelovanja« naznačuje u r. 28—30. No ni raznolikost »djelovanja« ne može rascijepiti zajednicu. Na izvoru svih »djelovanja« nalazi se »isti Bog« (r. 6.28) koji je jedan.

U taj kontekst pokazivanja da u Crkvi raznolikost »darova«, »službi« i »djelovanja« ne dokida crkveno jedinstvo, valja smjestiti r. 13. I taj redak, polazeći od krsta, Duha i Krista, temelji kršćansko jedinstvo.

Literarni problem

Redak 13a dobro je zajamčen u rukopisima. Tek tu i tamo nedostaju *en* ili *hení*⁷⁸. U r. 13b imamo ozbiljnije literarne poteškoće. Umjesto *epotísthemen* u nekim rukopisima čitamo *ephôtísthemen*⁷⁹. Mi smo zadržali *epotísthemen* jer smo se povelj načelom *lectio difficilior*. Imamo naime dojam da je kopist napisao *ephôtísthemen* jer nije razumio smisao za *epotísthemen*.

»Po jednom Duhu«

Pri tumačenju retka treba najprije svratiti pozornost na *en henì pneúmati*. Očito je da naglasak stoji na *hení*. Iz činjenice, da je u krstu⁸⁰ na djelu »jedan«, Duh Pavao zaključuje da među kršćanima,

⁷⁸ Za varijante u r. 13a, usp. M. BARTH, 319.323; J. COPPENS, *Imposition*, 260 bilj. 2. — O značenju za *kai gár* vidi I. HERMANN, *Kyrios*, 78 bilj. 57; F. BLASS-A. DEBRUNNER, *Grammatik*, 285.

⁷⁹ O varijantama u r. 13b, usp. E. B. ALLO, *Épître*, 328; J. COPPENS, *Imposition*, 260 bilj. 2.

⁸⁰ Autori što ih navodimo tumačeći r. 13. misle da je u njemu govor o krstu vodom. Ipak neki u tome oklijevaju vjerujući da je tu tek riječ o »krstu Duhom« koji nije isto što i kršćanski krst vodom. U tom smislu pišu M. BARTH, *Taufe*, 323.325; E. KLAAR, *Zum paulinischen Taufverständnis*, u *Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der Älteren Kirche*, 49 (1958), 278—282 = *Taufverständnis*, 282; E. BEST, *Body*, 73. — Po J. D. G. DUNN, *Baptism*, 128—130, ovaj tekst ima samo krsnu terminologiju, ali u njemu uopće nije govor o krstu. Tu je »krstiti« metafora za »obraćenje«.

usprkos množine i raznolikosti, postoji jedinstvo⁸¹. Ugledajući se na propovijed Pracrkve⁸², Apostol ističe da je Duh Sveti na djelu u krštenju. Bez Duha nema krsnih učinaka. To je sadržano u instrumentalno-uzročnom *en* (»po«)⁸³.

Pneûma iz r. 13. isti je s *Pneûma* o kome je govor u ostalim recima poglavlja (r. 3—4.7—9.11). To je Duh »Boga« (r. 4) ili »Duh Sveti« (r. 4). Pavao ga stavlja paralelno do Gospodina (r. 3. 5), Isusa (r. 3), Krista (r. 12.27) i uz Boga (r. 3.6.18.24.27). Pripisuje mu raznolike čine. Imamo dojam da ga Pavao poima isto tako osobno kao Isusa Krista i Boga-Oca. Radi toga ne vidimo razloga da bismo *Pneûma* uzeli za Božje svojstvo ili ga posve poistovjetili s uskrslim Gospodinom o kome Pavao u 2 Kor 3,17 veli da je *pneûma*⁸⁴.

»Za jedno tijelo«

Apostol nastavlja da po jednom Duhu »svi bismo kršteni⁸⁵ za jedno tijelo«. Cilj krštenja jest »jedno tijelo«. Kršteni smo s obzirom na »jedno tijelo«. Duh nas je u krstu poveo »jednom tijelu«. Po krstu smo stupili u dodir s »jednim tijelom«. Svrha, cilj, odnos i gibanje uključeni su u prijedlogu *eis*⁸⁶.

Velika poteškoća retka 13. jest u tome da se odredi što u 13a znači *sôma* kamo smo dovedeni po krstu. Tumači su različitog mišljenja. Jednima⁸⁷ se čini da *sôma* na tom mjestu označuje tijelo Isusa Krista. »Jedno tijelo« jest Gospodinovo umrlo, uskrišeno i proslavljeno tijelo. S tim »tijelom« Duh sjedinjuje krštenike. Čini nam se da je to tumačenje točno. Pavao naziva Isusovo tijelo »jednim« jer ono ne gubi svoje jedinstvo iako se za nj krštavaju »svi«. Ucjepljenje vjer-

⁸¹ Usp. I. HERMANN, *Kyrios*, 83.

⁸² Podrobnije u R. BULTMANN, *Theologie*, 141; L. CERFAUX, *Le chrétien dans la théologie paulinienne (Lectio divina, 33)*, Paris, 1962 = *Chrétien*, 305—306; R. SCHNACKENBURG, *Le message morale du Nouveau Testament*, izd. 2; Lyon, 1963 = *Message*, 157.

⁸³ Usp. R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 25; M. ZERWICK, *Analysis*, 381; E. SCHWEIZER, *Pneûma*, 415; I. HERMAN, *Kyrios*, 83; J. YSEBAERT, *Greek*, 61; P. DACQUINO, *Lo Spirito Santo ed il Cristiano secondo S. Paolo*, u *Analecta Biblica*, 17—18, *Studiorum paulinorum Congressus*, vol I—II, Romae, 1963, I, 119—121 = *Spirito*, 119; J. COPPENS, *Imposition*, 261. — Po J. D. G. DUNN, *Baptism*, 128 *en* je lokalni Duh je, misli DUNN, element u kome se zbiva »krstiti«. Time se kršćanski krst razlikuje od Ivanova krsta.

⁸⁴ O djelovanju Duha po 1 Kor 12, 13a vidi K. STALDER, *Das Werk des Geistes in der Heiligung bei Paulus*, Zürich, 1962 = *Werk*, 79 bilj. 9; I. HERMANN, *Kyrios*, 83; J. YSEBAERT, *Greek*, 61; P. BENOIT, *Le baptême des enfants et la doctrine biblique du baptême selon O. Cullmann*, u *Exégèse et Théologie*, II, Paris, 1961 = *Baptême*, 217; G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 169—170; E. SCHLINK, *Lehre*, 53.55.67; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 23—25; C. SPICQ, *Théologie*, 82; M. BARTH, *Taufe*, 321.336; M. E. THRALL, *Corinthians*, 90; P. DACQUINO, *Spirito*, 119.

⁸⁵ Za *aoriste* u r. 13, usp. J. HUBY, *Corinthiens*, 289. — O »krstiti«, vidi M. MAN-DAC, *Krsni*, 230.

⁸⁶ O *eis* na tom mjestu, usp. A. OEPKE, *Baptizô*, *ThW*, I, 537; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 23; M. BARTH, *Taufe*, 326.333—334; J. HUBY, *Corinthiens*, 290 bilj. 1; J. COPPENS, *Imposition*, 261; M. ZERWICK, *Analysis*, 381; I. HERMANN, *Kyrios*, 81; J. YSEBAERT, *Greek*, 61; E. BEST, *Body*, 70. 73.

⁸⁷ Za »jedno tijelo« vele da je Isusovo osobno tijelo: P. BENOIT, *Baptême*, 217; *isti*, *Corps*, *Tete* et *Plérome* dans *Les Epîtres de la Captivité*, u *Exégèse et Théologie*, II, *Corps*, 114—115.119; J. SCHNEIDER, *Taufe*, 50; W. BIEDER, *Verheissung*, 120—121; L. CERFAUX, *Théologie*, 148.199 bilj. 1. 229; E. SCHWEITZER, *Pneûma*, 415; B. REY, *Créés dans le Christ Jésus. La création nouvelle selon saint Paul (Lectio divina)*, 42, Paris, 1966 = *Créés*, 32 bilj. 17; J. HAVET, *La doctrine paulinienne du »Corps du Christ«*, *Essai de mise au point, u Littérature et Théologie pauliniennes (Recherches bibliques, V)*, Desclée, 1960 = *Doctrine*, 185—216, 205—206 (posebice); I. HERMANN, *Kyrios*, 83; E. LOHSE, *Taufe*, 318; J. YSEBAERT, *Greek*, 61.

nika u Kristovo tijelo, tom tijelu ne oduzima njegovu jedincatost kao što ni mnoštvo ljudskih udova ne poništava jedinstvo čovjekova tijela. Smatramo da tako valja razumjeti *hèn sôma* u r. 13a. Pavao naime dokazuje i utemeljuje tvrdnju da razne službe ne ruše jedinstvo. Izvor službi je Gospodin. Taj Gospodin je »jedno tijelo«. U tom »tijelu« ima mnogo udova. To su krštenici (r. 27). Oni su pripojeni Gospodinovu tijelu koje može biti samo jedno. »Tijelo« je u ljudskom organizmu nosilac i izvor jedinstva. Udovi su brojni, ali »tijelo« je jedno (r. 12.14—26). Tako je i Isusovo »tijelo« osnov jedinstva za krštenike koje Duh Sveti sjedinjuje s tim »tijelom«⁸⁸. Praktički, dakle, »jedno tijelo« iz r. 13. istovjetno je s *ho Khristós* iz r. 12⁸⁹.

Da je *hèn sôma* sinonim za Kristovo osobno tijelo naslućujemo i po tom što je jasno da *hèn sôma* postoji prije i neovisno o krštenicima. Vjernici što se krste ne oblikuju *hèn sôma*. Ono je već tu. Kršćani se u nj učlanjuju⁹⁰. Moguće je također da Pavao u r. 13. o uskrsлом Kristu misli kao o korporativnoj osobi ili se čak izražava pomoću gnostičkog mita koji spekulira o Pračovjeku-Spasitelju⁹¹.

Tako dolazimo do zaključka da je u r. 13a kazano da Duh krštenika sjedinjuje s Gospodinovim proslavljenim tijelom. Krštenik na taj način dobiva udio na spasenju što ga je Bog ostvario u Isusu Kristu⁹². Ta misao nije izričito izražena, ali je čitaocima zacijelo dobro poznata a da bi je trebalo potamko izlagati.

Ima ipak priličan broj egzegeta i teologa⁹³ koji misle da sa *sôma* Apostol smjera na Crkvu koja je kao zajednica upriličena ljudskom tijelu. Duh po krstu učlanjuje u Crkvu. Krstom je vjernik primljen u zajednicu. Skup vjernika sačinjava Crkvu. Pavao, doduše, u r. 28. spominje Crkvu, ali je očito da Crkva nije u prvom planu njegova razmišljanja. Ne vidimo da je Crkva dovedena kao dokaz jedinstva. Na izvoru su jedinstva »jedan i isti Duh«, »isti Gospodin« i »isti Bog«.

Neki egzegeti predlažu srednje rješenje⁹⁴. Po njima u r. 13a ne bi trebalo postaviti dilemu: Crkva ili Krist. Sve da je u r. 13. govor o Crkvi, odmah valja nadodati da je Crkva tijelo Kristovo. Ako je riječ o Isusovoj osobi, vjernici su smatrani njegovim »udovima«. Tako se kristologija i ekleziologija najuže i neodvojivo isprepliću. Riječ *sôma* vanjski je izraz povezanosti između Krista i vjernika kao i vjernika međusobno.

Pavao je, dakle, ustvrdio da Duh Sveti po krštenju vjernike dovodi Isusovu »tijelu«. Pri tom je snažno istaknuto da su »svi« članovi zajednice bez obzira na narodnost (»Židovi« — »Grci«) ili društveni po-

⁸⁸ Usp. L. CERFAUX, *Théologie*, 148.

⁸⁹ Usp. M. BARTH, *Taufe*, 334—337; E. SCHWEITZER, *Pnûma*, 415.

⁹⁰ Tako: J. SCHNEIDER, *Taufe*, 50; M. BARTH, *Taufe*, 334—337; E. SCHWEITZER, *Pnûma*, 415; I. HERMANN, *Kyrios*, 81; E. LOHSE, *Taufe*, 318; H. CONZELMANN, *Korinther*, 249 bilj. 13.

⁹¹ Usp. I. HERMANN, *Kyrios*, 83; E. BEST, *Body*, 70.73.

⁹² Usp. P. BENOIT, *Corps*, 114—115.119; I. HERMANN, *Kyrios*, 81.

⁹³ Evo nekoliko imena: G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 167. 170—171. *Taufe*, 1207; E. SCLINK, *Lehre*, 63.67; J. BETZ, *Taufe*, 617; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 23—25; O. CULLMANN, *Tauflehre*, 25; C. SPICQ, *Théologie*, 81 bilj. 8; E. B. ALLO, *Épître*, 329; J. HUBY, *Corinthiens*, 290 bilj. 1; H. CONZELMANN, *Korinther*, 249—250; H. LIETZMANN-W. G. KUMMEL, *Korinther*, 63; O. CULMANN, *Sources*, 112—113.

⁹⁴ Tako misli E. DINKLER, *Taufe*, 87—88. Za cijeli problem usp. J. HAVET, *Doctrine*, 185—216.

ložaj »robovi« — »slobodni«) od »jednog Duha« kršteni »za jedno tijelo« ili »na ime jednog tijela«. Sigurno je da su posebne prilike navele Pavla da istakne kako su »svi« po Duhu u krštenju sjedinjeni s Isusom Kristom.

»Po jednome Duhu«

Da bismo što bolje osvijetlili zašto Apostol ističe da su »svi« pod djelovanjem Duha Svetoga, treba nam ukratko iznijeti starozavjetni i židovski stav prema Božjem Duhu. Za Stari zavjet i kasnije židovstvo, Božji Duh nije svojina svakog pojedinog člana Božjeg naroda. Duh je davan užem krugu izabranika koji su trebali poduzeti iznimna djela. Štoviše, ustalilo se mišljenje da je Duh Božji umuknuo s posljednjim prorokom-piscem. Božji će Duh opet progovoriti u mesijansko doba. Tad će zahvatiti sve članove svetoga naroda. Proizvest će veliku i duboku obnovu u narodu. O tome govore brojni starozavjetni ulomci⁹⁵.

Ostvarenje tog obećanja Pracrkva vidi u Duhovima iz *Dj* 2,1—36. Ali prije Pavla kršćani Duha vide na djelu nadasve u iznimnim zahvatima. I Pavao pozna velika djela Duha u kršćanskim zajednicama. Ipak on ide dalje. Duha vidi na izvoru cjelokupna kršćanskog života. Po Pavlu svaki je kršćanin nosilac Duha. Duh je na djelu u svim oblicima kršćanskog opstanka. Bez Duha, nema kršćanina. Trenutak kad je Duh ušao u život svakog vjernika jest krst. Na krstu se, po Pavlu, obistinjuju starozavjetna obećanja Duha. Krst je za pojedinog vjernika duhovski blagdan Pracrkve⁹⁶. Ulogu Duha Pavao još jače ističe u r. 13b.

Redak 13b

Apostol veli: »Svi bismo napojeni jednim Duhom«. U starozavjetnim tekstovima⁹⁷ naviješteno je da će Duh »biti izliven«. Doći će kao kiša na isušenu zemlju. Jednom će provaliti poput nenadane rijeke. Vjernici mesijanskih vremena imat će Duha u izobilju. Duh će na njih doći kao vodena bujica. Svatko će u punini biti natopljen Božjim Duhom. Po r. 13b to se obećanje obistinilo nad kršćanima. Oni su svi bez iznimke obilato napojeni Duhom. Bliska vezanost r. 13b s r. 13a nekako nas upućuje na to da povjerujemo da je krst čas kad je vjernicima Duh dan da ga »piju«. Inače autori ponekad pišu da je »Duh dan za piće« prilikom euharistije ili u potvrdi što dolazi nakon krsta⁹⁸.

⁹⁵ Usp. Iz 44,3; 32,15; Ez 36,27; 37,14; 39,29; JI 3,1—2.

⁹⁶ Za povijest objave Duha Svetoga, usp. I. HERMANN, *Spirito Santo*, u *Dizionario teologico (HbThG)*, III, Brescia, 1968 = Spirito, 393—394; E. SCHWEITZER, *Pneûma*, 413—414; J. SCHMID, *Geist und Leben bei Paulus*, u *Geist und Leben*, 24 (1951), 419—429 = Geist, 426.

⁹⁷ Usp. Iz 29,10; 32,15; 44,3; Ez 39,29; Jer 31,12; JI 3,1—2.

⁹⁸ Poblize o »bismo napojeni« u G. R. BEASLEY-MURRAY, *Baptism*, 170; E. SCHLINK, *Lehre*, 53; M. BARTH, *Taufe*, 334.38; C. SPICQ, *Dieu et l'homme selon le Nouveau Testament (Lectio divina)*, 29, Paris, 1961 = Dieu, 40 bilj. 3; E. B. ALLO, *Epître*, 329; J. HUBY, *Corinthiens*, 289; J. COPPENS, *Imposition*, 261—262; F. ZORELL, *Lexicon*, 1110; J. HANIMANN, *Note*, 400—404; I. HERMANN, *Kyrios*, 78 bilj. 58; E. LOHSE, *Taufe*, 318 bilj. 31; E. DINKLER, *Taufaussagen*, 89; J. HERING, *Corinthiens*, 112; F. H. GROSHUDE, *Corinthians*, 293 bilj. 13—14. Po J. D. G. DUNN (*Baptism*, 130—134), r. 13b ne odnosi se na nijedan sakrament.

Pavao je, dakle, u r. 13. pružio temelj za jedinstvo korinških vjernika. Jedan te isti Duh Sveti sve je Korinćane u krstu sjedinio s jednim tijelom, Isusom Kristom. Duh Sveti, krst i Isus Krist osnov su i temelj crkvenog jedinstva⁹⁹.

4. — 2 Kor 1, 21—22:

*Ho dè bebaiôn hêmâs syn hymîn eis Khristôn
kai khrl̄sas hêmâs Theós, ho kai sphragisámenos
hêmas kai doûs tôn arrabôna toū pneúmatos en
taîs kardiais hêmôn.*

Neposredni kontekst, kako se čini, nije naročito koristan da se protumače reci 21. i 22. Stoga smo upućeni na same retke. Primjećujemo da je subjekt u 2 Kor 1,21—22 *ho Theós*, t. j. po novozavjetnoj terminologiji Bog-Otac. On nas stalno »utvrđuje za Krista« kao što nas je »pomazao«, »zapečatio« i »dao nam zalog Duha«. Sve je to djelo Božje u nama¹⁰⁰.

Bog nas »potvrđuje«

Nije lako shvatiti što Pavao misli kad kaže da nas Bog »potvrđuje za Krista«. Pod »Krist«¹⁰¹ Apostol, zacijelo, misli na Božje djelo u Isusu Kristu. »Krist« je raspeti i uskrsli Isus. Spasenju koje se nalazi u Isusu Kristu dovodi nas Bog. To je smisao prijedloga *eis* koji označuje gibanje i uspostavu osobna odnosa¹⁰². Bog nas usmjeruje na spaseljsko djelo koje je u »Kristu«. On nas »utvrđuje za Krista«.

Značenje glagola *bebaiôô* (»utvrditi«) što prezentskim oblikom pokazuje da označuje trajnu činjenicu koja je posljedica radnji što ih izražavaju participi aorista u r. 21—22¹⁰³ dade se uočiti ako pođemo od njegova profanog značenja¹⁰⁴. U grčkom *bebaiôô* služi kao pravni termin za oznaku da je neka prodaja utvrđena. S *bebaiôô* također se izražava prijelaz roba iz vlasti jednog gospodara u ruke drugog. Taj

⁹⁹ O krstu, Duhu i Kristu kao osnovi crkvenog jedinstva, vidi E. SCHLINK, *Lehre*, 67; J. SCHNEIDER, *Taufe*, 50; R. SCHNACKENBURG, *Heilsgeschehen*, 23—25, *Message*, 166; L. CERFAUX, *Théologie*, 229. — Naši su prevodioci u r. 13. izbjegavali aoriste ili pasive. Osim toga držimo da je Lj. RUPČIĆ (*Sveto Pismo. Novi Zavjet*, Sarajevo, 1961 = *Pismo*, 516) bez naročite potrebe unio u tekst »da tvorimo«. Isto je učinjeno u izdanju iz g. 1967, str. 594. Tako postupaju i neki strani prevodioci. Držimo ipak da je moguće r. 13. razumjeti bez ikakva dodavanja.

¹⁰⁰ O Bogu kao subjektu u 2 Kor 1,21—22 vidi K. PRÜMM, *Theologische Auslegung des Zweiten Korintherbriefes. Diakonia Pneumatos*, Herder, 1967 = *Auslegung*, 44—45; E. DINKLER, *Taufaussagen*, 94. — Očito je da u r. 21. nedostaje *estin*, usp. J. HERING, *Corinthiens*, 27. — O varijantama u vezi s *hêmâs syn hymîn*, usp. K. PRÜMM, *Auslegung*, 37.

¹⁰¹ Usp. G. DELLING, *Bezugnahme*, 218.

¹⁰² Vidi G. DELLING, *Bezugnahme*, 218. S *eis* je kazan osobni odnos s Kristom, usp. E. BEST, *Body*, 65 bilj. 1.

¹⁰³ Usp. K. PRÜMM, *Auslegung*, 44—45.

smisao Pavao preuzima i primjenjuje na vjernike. Bog vjernike »potvrđuje za Krista«, t. j. izručuje ih Kristovu vlasništvu i gospodstvu. Vjernici pravno ovise o Isusu Kristu. On im je Gospodar. Oni njemu pripadaju. Kako to treba shvatiti, tumače glagoli »pomazati«, »zapečatiti« i »dati zalog«.

Bog nas »pomaza«

Khriô pripada sakralnom riječniku. Značenja su mu: »pomazati«, »pomazanjem posvetiti«, »podijeliti svetu službu«. Oslanjajući se na ta značenja, istraživači različito razumijevaju r. 21. Za neke¹⁰⁵ Apostol s »pomaza« želi reći da je Bog korinške kršćane pribrojio svome narodu. U tom eshatološkom puku Korinćani imaju svoje uloge. Bog ih je »pomazao«, t. j. dao im milost kako bi mogli ispuniti svoje zadaće. Po drugima¹⁰⁶ u »pomaza« sadržana je misao da je Bog izvor vjere u srcima vjernika. Na propovijed o Isusu Kristu vjernici su, »pomazani« od Boga, odgovorili vjerom. Nama se čini¹⁰⁷ da je prirodno ako *khristas* povežemo s *eis Khristón*. U Novom zavjetu *khriô* je samo upotrebljen kad je riječ o Isusu koji je *Khristós*. Isus je *Khristós* jer ga je Bog na krštenju »pomazao« Duhom (*Lk* 4,18; *Dj* 4,27; 10,38). I Isusovi su učenici »pomazani«. Bog ih je poput Isusa na krstu »pomazao« da bi uz Krista i oni bili pomazanici.

Bog »nas zapečati«

Sphragisámenos je medij. Time je naznačeno da je Bog za se »zapečatio« kršćane. Na njih je stavio svoj »pečat«. Pečat posjeduju isprave i dokumenti. Po pečatu se zna kome povelja pripada, od koga je izdana i da je vjerodostojna. Pečat štiti ispravu. Dirnuti u pečat, znači povrijediti osobu koja je stavila pečat. Apostol, nema sumnje, značenje pečata prenosi na duhovno polje kad za Korinćane kaže da ih je Bog za se »zapečatio«.

Ali da bismo što bolje razumjeli značenje »zapečatiti«, treba se uz taj opći smisao »pečata« pozvati na starozavjetnu upotrebu riječi. U Starom zavjetu »zapečatiti« je upotrebljen kad valja odrediti pro-roka. Ljudi što pripadahu Jahvi nosili su zasebni znak. Bili su kao zapečaćeni (*usp. Iz* 44,5). Pečat je također znak zaštite u eshatološko vrijeme. U pečatu je označeno konačno spasenje (*usp. Ez* 9,4).

¹⁰⁴ O »potvrditi« vidi E. DINKLER, *Taufaussagen*, 94,97; E. LOHSE, *Taufe*; 316; G. DELLING, *Bezugnahme*, 219; J. D. G. DUNN, *Baptism*, 132; W. BAUER, *Wörterbuch*, 257; F. ZORELL, *Lexicon*, 221; M. ZERWICK, *Analysis*, 392. — Dobro je da Lj. RUPČIĆ u izd. od g. 1967. izostavlja »da uvijek [...] težimo i uz njega prianjamo«.

¹⁰⁵ Za takvo shvaćanje vidi G. DELLING, *Taufaussagen*, 95; F. ZORELL, *Lexicon*, 1459; M. ZERWICK, *Analysis*, 392.

¹⁰⁶ Vidi I. de la POTTERIE, *L'onction du chrétien par la foi*, u *Biblica*, 40 (1959), 12—69 = 23—24.

¹⁰⁷ *Usp. J. G. D. DUNN, Baptism*, 133; G. DELLING, *Bezugnahme*, 219; E. DINKLER, *Taufaussagen*, 95; J. YSEBAERT, *Greek*, 283; M. E. THRALL, *Corinthians*, 126.

U tom kontekstu možemo shvatiti Pavlovu tvrdnju da je Bog »zapečatio« vjernike. To znači da su vjernici njegova svojina. On ih zato štiti, spasava i priznaje za svoje¹⁰⁸. Tko nosi na sebi Bežji »pečat«, može biti siguran da je zaštićen od utjecaja Zloga¹⁰⁹.

»Dade zalog Duha«

Sphragisámenos je protumačen participiom *doús* s kojim je vezan istim članom. Bog je vjernike »za se zapečatio« time što im je dao »zalog Duha«. Riječ »zalog« (*arrabôn*) semitskog je podrijetla. Upotrebljava se u trgovini i pravu. Označuje onu vrednotu — novac, predmet — koja je prilikom kupoprodaje ili sklapanja ugovora dana kao dokaz da je posao obavljen. Ugovor ili kupo-prodaja ne mogu se više raskinuti. Ako se ipak ponište, dano se ne vraća. Dano je uz to jamstvo da će preostali dio biti isplaćen¹¹⁰.

Uz »zalog« (*arrabôn*) stoji genitiv *toú pneúmatos*. Riječ je o eksplikativnom genitivu¹¹¹. »Zalog Duha« zapravo znači »zalog«, t. j. Duh. Duh je »zalog« koji nam je Bog »dao« da bi nas »zapečatio«. Tako je u Duhu s Bogom sklopljen neopozivi ugovor. Opoziva nema. Duh što ga posjedujemo garantira da ćemo u baštinu dobiti cijeli posjed. Po Duhu »u našim srcima« već smo dionici baštine koja nas čeka.

U 2 Kor 1,21—22 imamo tri aorisna participa: »Pomaza, zapečati i dade«. S tim je participima kazana jednom dovršena radnja. Možemo pitati kad nas je to Bog pomazao, zapečatio i dao nam Duha. Neki autori drže¹¹² da su sve te radnje učinci krsnog otajstva. Drugi opet smatraju da tu uopće nije govor o krstu¹¹³. Gotovo je sigurno da Pavao sa »zapečatiti« misli na krst. Krštenje je trenutak kad Bog po svome Duhu ulazi u život kršćanina¹¹⁴. Mnogo je teže reći da li se i »pomaza« odnosi na krst, iako to neki autori izričito vele¹¹⁵. Čini se¹¹⁶ da ritam rečenice upućuje na to da se »pomaza« obistinio prije »zapečati«. Bog nas je najprije »pomazao« da bi nas potom u krstu »zapečatio« i »dao« nam Duha.

¹⁰⁸ O glagolu »pečatiti« vidi G. WAGNER, *Problem*, 284; J. YSEBAERT, *Greek*, 287; E. DINKLER, *Taufaussagen*, 95—97; W. BAUER, *Wörterbuch*, 1576; F. ZORELL, *Lexicon*, 1287; I. de la POTTERIE, *Onction*, 16; R. BULTMANN, *Theologie*, 140; G. GRUNDMANN, *Khrió*, ThW, IX, 549—550; M. E. THRALL, *Corinthians*, 126; M. ZERWICK, *Analysis*, 392; L. CERFAUX, *Chrétien*, 271.

¹⁰⁹ Usp. O. BÖCHER, *Christus Exorcista. Dämonismus und Taufe im Neuen Testament*, Stuttgart, 1972 = *Christus*, 89.

¹¹⁰ Poblíže o »dati zalog« u E. DINKLER, *Taufaussagen*, 96—97; I. de la POTTERIE, *Onction*, 22.23; G. GRUNDMANN, *Khrió*, 549—550; M. ZERWICK, *Analysis*, 392; H. G. LIDDEL-R. SCOTT, *A Greek-English Lexicon*, Oxford, 1953, 246; R. BULTMANN, *Theologie*, 157; L. CERFAUX, *Chrétien*, 253—254; J. BEHM, ThW, I, *Arrabôn*, 474; W. BAUER *Wörterbuch*, 216—217; P. DACQUINO, *Spirito*, 121 bilj. 3.

¹¹¹ Usp. M. ZERWICK, *Analysis*, 393; E. SCHWEITZER, *Pneúma*, 420 bilj. 595; J. BEHM, *Arrabôn*, 474; K. PRÜMM, *Auslegung*, 44 bilj. 2; J. HERING, *Corinthiens*, 28.

¹¹² Tako na primjer L. VILLETTE, 50—51; O. KUSS, *Briefe*, 202.

¹¹³ Usp. M. RISSI, *Taufe*, 75 bilj. 78; J. G. D. DUNN, *Baptism*, 131.133.134; E. KLAAR, *Taufverständnis*, 282. — Neki autori drže da 2 Kor 1,21—22 nije nužno krsni tekst. Vidi J. HERING, *Corinthiens*, 28; K. PRÜMM, *Auslegung*, 45—47; F. AMIOT, *L'enseignement de Saint Paul*, Desclée, 1968, 311 bilj. 1.247 bilj. 1.

¹¹⁴ Tako misle E. DINKLER, *Taufaussagen*, 95—97; I. de la POTTERIE, *Onction*, 22.23; G. GRUNDMANN, *Khrió*, 549—550; E. SCHLINK, *Lehre*, 32; O. CULLMANN; *Tauflehre*, 40.

¹¹⁵ Usp. W. BAUER, *Wörterbuch*, 1754; E. SCHLINK, *Lehre*, 53; G. GRUNDMANN, *Khrió*, 549—550.

¹¹⁶ Usp. I. de la POTTERIE, *Onction*, 23—24.

Po 2 Kor 1,21—22, dakle, u djelu čovjekova spasenja sve polazi od Boga-Oca. On vodi Kristu i po svome Duhu svjedoči da smo pozvani na konačnu baštinu. Kršćanin je, kako vidimo, intimno vezan uz Oca, Krista i Duha Svetoga. Bez Trojice¹¹⁷ kršćanin ne može odgonetnuti značenje svoga opstanka.

(Nastavit će se)

R é s u m é

Dans ce trail, qui sera continué, on examine les textes baptismaux de saint Paul. Pour ce qui regarde Ga 3, 26—27 l'auteur essaie de déterminer la signification baptismale de la métaphore »revêtir«. Il le fait à l'aide du sens religieux du changement des vêtements dans les religions à mystères. C'est aussi dans cette optique qu'on rappelle le mythe de l'Anthropos. Mais l'auteur est persuadé que l'emploi de »revêtir« dans l'Ancien Testament et chez Paul explique le mieux »revêtir« en Ga 3, 27. — Quant à 1 Co 1, 13—17 l'auteur s'efforce de préciser l'origine et le sens de la formule »être baptisé au nom de«. — En 1 Co 6, 11, d'après l'auteur, »être lavé« exprime la rémission des péchés. Les deux autres verbes du même texte indiquent les effets positifs du baptême. D'une part, »être sanctifié« signifie être adjoind à la communauté de fidèles; d'autre part, »être justifié« veut dire être proclamé et rendu juste devant le tribunal de Dieu. Les causes des effets baptismaux sont indiquées par la formule »en tō onómati«. Dans son analyse de 1 Co 12, 13 l'auteur, tout en mentionnant les autres opinions, cherche à montrer que le »sōma« en fait signifie le Christ personnel. C'est au Christ personnel que le croyant est rattaché par l'Esprit dans le baptême. — Le texte de 2 Co 1, 21—22 l'auteur le prend pour un texte baptismal. Il en est convaincu surtout à cause de »sphragisámenos«. C'est par le baptême que le fidèle appartient à Dieu. Dieu le marque dans le baptême de son sceau.

¹¹⁷ Za trojstvenost teksta vidi L. VILLETTE, Foi, 50; J. N. D. KELLY, Glauben, 29; K. PRÜMM, Auslegung, 50—51; J. HERING, Corinthiens, 27; F. V. FILSON - J. REID, Corinthians, 289.